



# **TRIVIAALST**

**Alles wat u eigenlijk nooit over Aalst  
had willen weten.**

**EDDY KEYMOLEN**

© by Eddy Keymolen

ISBN 9789403651316

Info: ekeymolen@telenet.be

Voor Amin, Leon en Camille, mijn kleinkinderen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

## VOORWOORD

Eigenlijk had u nu een luxueuze uitgave van dit boek in handen moeten hebben, verlucht met mooie foto's van de stad.

Deze coronatijden hebben er anders over beslist. Zonder me illusies te maken - gezien het plaatselijke onderwerp - had ik mijn manuscript opgestuurd naar een aantal Vlaamse uitgevers. Tot mijn eigen verbazing wilde De Vries-Brouwers uit Antwerpen het uitgeven.

Na enkele mails en telefoontjes met Dhr. De Vries had ik hem op zijn vraag een aantal foto's toegestuurd, waarvoor ik de goedkeuring tot publicatie van de fotografen gevraagd en gekregen had. Er werd een afspraak gemaakt in zijn kantoor in Antwerpen om het contract te tekenen.

Waarna de tweede coronagolf eind 2020 toesloeg - vooral in Antwerpen - en wij onze afspraak wijselijk uitstelden. En toen overleed Dhr. De Vries. Zijn echtgenote zag een uitgave niet meer zitten en dat was dat. Zonder sarcasme: dat was uiteraard erger voor hem dan voor mij.

Een beetje ontmoedigd, heb ik het manuscript dan ruim een jaar laten liggen. In eigen beheer dan maar, als 'print on demand', online te bestellen. Maar wat let er u? U hoeft zich niet eens te verplaatsen naar een boekhandel! En als Dhr. De Vries het de moeite waard vond om het uit te geven, dan moet het toch lezenswaardig zijn? Ziet u wel!

Waarom geen foto's? Omdat die het boek aanzienlijk duurder maken.

## INLEIDING

Ik ben mijn hele beroepsleven ambtenaar geweest. En heb in de loop der jaren gemerkt dat er veel misverstanden bestaan over ambtenaren. Zo gaat het verhaal dat er in de ministeries lijnen in het midden van de gang getrokken zijn om te vermijden dat de ambtenaren die 's morgens binnenkomen zouden botsen op diegenen die al naar huis gaan.

Ik verzeker u: die lijn bestaat niet, puur verzinsel.

Ja, een kleintje. Stippellijn, dus je kunt er overheen lopen, als je wilt. Als je je 's morgens bedenkt bijvoorbeeld en wat vroeger naar huis wil gaan.

Een paar jaar geleden, na mijn opruststelling, vatte ik het idee op om een boek over Aalst te schrijven. Daarna ging ik tussendoor nog wat andere dingen doen (gazon maaien, aardappelen schillen, de soort in stand houden, de vaat doen, ...). Maar ondanks het adagio 'een gepensioneerde komt nooit klaar', hebt u het nu dus toch eindelijk in handen.

Je zou het mij niet aangeven, maar ik heb ook twee reguliere uitgaven in de VS en in Frankrijk.

Hierna overweeg ik nog een Latijnse vertaling van Bert en Ernie: Urbi et Orbi.

Waarom schrijf ik überhaupt boeken? Mijn wensen zijn heel beperkt: rijk en beroemd worden en de bedoeling is dat mijn boeken daar enigszins toe bijdragen. De taakverdeling tussen u, de lezer, en mezelf, de schrijver, is ontzettend eenvoudig: u koopt mijn boek, ik word rijk.

De directe aanleiding voor het schrijven van dit specifieke boek waren overigens gewoon kleine berichtjes in kranten over Aalst, trivialiteiten die je links en rechts aantreft en die afwijken van de gebruikelijke (het eeuwige carnaval, marginaal). Berichtjes waar je soms overheen kijkt, terwijl ze toch een ander licht werpen op de stad. Ik ben iemand die zich daar dan vragen over stelt, zoals bij alles. Bijvoorbeeld: als Tom Boonen gegeten heeft, heeft hij dan meer last van flatulentie dan wanneer Tom spruiten gegeten heeft? Ik kan daar van wakker liggen.

Maar die feitjes volstonden toch niet om een boek te vullen, dus heb ik er nog wat omheen geschreven.

In bijkomende mate ben ik nogal gepassioneerd door etymologie en wilde ik graag mijn ei kwijt over plaatsnamen en veel voorkomende familienamen, waaronder de meest interessante: Keymolen. Een narcist? Ik? MOI? Ik zou verontwaardigd mijn hoofd schudden, maar ik kom

net van bij de kapper. Ik word haast onpasselijk bij het idee alleen al dat ik de aandacht op mezelf zou moeten vestigen. Een punt dat ik trouwens zeer terloops aanhaal in mijn op stapel staande autobiografie: “Eddy Alex Keymolen, de held”, en wel vanaf pagina zevenhonderd tweeëntachtig van hoofdstuk I (“Van baby tot kleuter”), tot pagina duizend driehonderd en vijf van hetzelfde hoofdstuk.

En toen ik dan op dreef kwam, dacht ik zo: waarom er niet een soort tijdsdocument van maken, met een beetje duiding over de evolutie die de stad de laatste vijftig jaar van mijn leven op verschillende vlakken heeft doorgemaakt. Het soort evolutie dat nooit de geschiedenisboeken haalt. Zodat bijvoorbeeld, wanneer dit boek binnen tweehonderd jaar toevallig in de handen terechtkomt van de toekomstige Aalstenaars Koenraad El Harrar, Bart Yildirim, Katrien Musombo Nzazi of Mohamed De Keuckeleire, ze zich een idee zouden kunnen vormen hoe hun voorouders leefden op het einde van de twintigste en het begin van de eenentwintigste eeuw. Ik hoop dat ik met het voorgaande niemand tegen de borst stuit (met uitzondering van Nathalie Meskens en Beyonce) want ik ben er als de dood voor dat er een feta tegen mij zou uitgesproken worden. Ik wil rustig Allah carte kunnen blijven gaan eten. Een hallal varkenshaasje bijvoorbeeld (haas mag volgens de Koran). Mij bekeren tot de islam gaat me als atheïst net iets te ver - hoewel het niet veel uitmaakt dat ik nu niet naar de kerk ga en dan niet naar de moskee zou gaan - maar een vriendelijk, verbindend woord kost niets. Er is hier net een Marokkaanse slagerij in de buurt geopend, morgen loop ik daar eens binnen en zeg ik joviaal ‘shalom alechem’ in het Arabisch. Kan niet fout gaan. Islamiëten zijn mensen zoals u en ik, het zijn niet allemaal vrije radicalen of fundamentalistische mosselmannen zoals ze in het Frans zeggen (des musulmans fondamentalistes).

Je hoeft ook niet verbaasd te zijn als je in de carnavalsstoet tegen de schenen van Joodse mensen stampt dat ze dan geen hoge pet van Aalstenaars op hebben. Hooguit een keppeltje.

Maar ik had het over mijn boek. Antwoorden op indringende levensvragen hoeft u van mij hier niet te verwachten. Daarvoor verwijs ik graag naar mijn essay: “Heeft God een lange, witte baard of is ze een Latina met dikke tieten en een lekkere wiebelkont?”

Dit boek is geschreven in standaard Nederlands. Wat er mij doet aan denken dat ik het fijn zou vinden als Nederlanders en Vlamingen hun terminologie nog wat beter op elkaar zouden afstemmen. Ik heb onlangs in Eindhoven een afzuigkap gekocht en dat ding deed toch niet helemaal wat ik ervan verwacht had. Ik gebruik ze nu maar als dampkap.

Voor de sporadische passages in het dialect heb ik een beroep gedaan op mijn bijna-naamgenoot, de heer Keymoleneddy, een gewaardeerd stadsmedewerker die onze straten schoon houdt, en afkomstig is van Aalst rechteroever. Een beetje een schalk, een schavuit, een olijkerd.

*Nem boek in 't Schoeë Vloms mè somtéds e woerdeken Oilsjters, mè aal wa dad'a gin kloeëte kaan schillen oever Oilsjt.*

*Van nen dikkenék die zénne veirnaum ieëst zeit, plosj van te doeng gelék elk. 't Was 't ieste da'k in 't schoel geliërt èm: iest a'n achternaum. Da bewoist da't-n nen auverecht'n ès, hein! En sjans da ge moi ètj vèr da-d-ier e wa dèfteg oit te lékken.*

*Bon, en mè de voilkeire aafde de stroote proeper, schoeën moete ze mor van ijër oige zén. "Afkomstig van Aalst rechteroever". Oeërt èm bijzeg! Rechteroever! Recht oever wadde? Oever 't wooter, wiltj'n èmmen.*

U zult merken dat ik soms in herhaling val en een bepaald thema in verschillende contexten aanhaal. Dit zou kunnen wijzen op een beginnende dementie, maar volgens mijn arts is er niets aan de hand. Het wordt pas gevaarlijk, zegt hij, als je iets herhaalt wat je net eerder al gezegd hebt. Het wordt pas gevaarlijk, zegt hij, als je iets herhaalt wat je net eerder al gezegd hebt. Als ik dus al aan de ziekte van Oldtimer lijd, dan toch aan een milde vorm. Totnogtoe helpt het nog altijd als ik een knoop in een zakdoek leg om me er aan te herinneren dat ik een knoop in een zakdoek gelegd heb om me aan iets te herinneren. Er wordt ook zo veel over dementie geschreven, onthoud het allemaal maar eens!

Over de gevolgen van de coronapandemie zal ik het links en rechts maar heel summier hebben. Het is geen Aalsters fenomeen en de impact op voornamelijk de handel is vergelijkbaar met die overal elders, namelijk catastrofaal. Het enige vermeldenswaardige waren de mondkmaskers die door de Stad aangekocht waren voor de bevolking en wat groot uitvielen. Ze konden nochtans uitstekend gerecycleerd worden als bedovertrek.

Maar genoeg over dat zo onuitputtelijke als fascinerende onderwerp: mezelf. U had een boek van mij tegoed.

## 1. EEN BEKNOPT HISTORISCH OVERZICHT.

In de regel begint een bloedernstig naslagwerk als dit met een historisch overzicht, dus wie ben ik om daar van af te wijken? Gezien het hoge slaapverwekkende gehalte van dit onderwerp voor sommigen, stel ik voor dat u nu de wekker zet tot aan het tweede hoofdstuk, waarna u verder gaat met uw lectuur.

Elders in dit boek (als ik het heb over partnersteden) spreek ik mij in scherpe en bittere bewoordingen uit over het feit dat Aalst niet verbreedert met Lobbes, een gemeente met ruim 5.500 inwoners in de provincie Henegouwen. Terwijl de (overigens niet meer bestaande) abdij van die gemeente aan de oorsprong ligt van Aalst.

In 1982 vond de Nationale Dienst voor Opgravingen een reeks vuurstenen voorwerpen die vermoedelijk teruggaan tot het epipaleolithicum (als u uw tong nu vijf minuten laat rusten, komt ze automatisch weer in haar normale stand, pas daarna moet u zich zorgen beginnen te maken en raadpleegt u best een logopedist). Wikipedia: ‘Het **epipaleolithicum** is de naam die aan de mesolithische periode wordt gegeven in streken waar de jongste ijstijd, het Weichselien, geen grote rol speelde en het neolithicum veel eerder en geleidelijker begon dan in het noorden.’ Meteen vallen hierdoor alle puzzelstukken op hun plaats, wordt alles duidelijk en zult u nooit meer vergeten wat het epipo... het epipu ... wat dat tijdvak betekent.

Er is dus altijd al bewoning in de buurt geweest is. De vele plaatsnamen op ‘-gem’ of gewoon ‘-em’ (zie verder voor etymologische uitleg) duiden op Frankische nederzettingen, en opgravingen in 1864 voor de bouw van een brug en een sluis over de Dender, in de buurt van de Oude Vismarkt – de eerste markt van het latere Aalst - hebben Romeinse vondsten blootgelegd, munten, een amfora, dat soort dingen, daterend van voor onze tijdrekening. Maar de eigenlijke geschiedenis van Aalst begint dus in de 9<sup>e</sup> eeuw, toen de landbouduitbatingen (“winningen” = land gewonnen op het woud) van de abdij van Lobbes en het kapittel van Kamerijk (nu Cambrai, Frankrijk) opgestart werden langsheen de Dender. Die winningen lagen aan de oorsprong van de plek die zou uitgroeien tot wat we nu als de stad Aalst kennen en toen in het latijn – de toenmalige lingua franca - de Villa Alost werd genoemd.

Dat tijdstip (9<sup>e</sup> en 10<sup>e</sup> eeuw) gold trouwens voor het ontstaan van zowat alle Vlaamse steden, die daarna allemaal min of meer ongestoord konden blijven groeien tot de 14<sup>e</sup> eeuw. Basisvoorwaarde voor hun ontstaan: een economisch knooppunt en versterkingen. Het ontstaan en de groei van Aalst waren in belangrijke mate te danken aan de Dender, van oudsher de oudste handelsweg van de streek.



Dat eerste feestje duurde niet lang, want in 879 werd die eerste stedelijke kern door de Noormannen platgelegd, met inbegrip van het zelhof, de hoofdhoeve. Noormannen is overigens niet gelijk aan Noren, want het waren vermoedelijk (of dan toch hoofdzakelijk) Denen. De Noren vaarden eerder naar het Westen, waar ze toevallig Amerika ontdekten en een ijsvlakte die ze Groenland noemden (het was niet altijd kommer en kwel met die gasten, soms was het lachen geblazen en ontpopten ze zich tot olijke kwanten, vol goede luim en scherts); de Zweden gingen eerder naar het Oosten, waar ze bijvoorbeeld en passant Moskou stichtten, omdat ze die dag toevallig niks anders omhanden hadden. Hun geliefkoosde bezigheden bleven nochtans brandstichten en plunderen, zoals blijkt uit de televisieserie die op het ogenblik loopt, of ook nog uit de stripavonturen van Hagar de Verschrikkelijke (in het Frans l'Hagar du Nord). Die core business pasten ze dus ook in Aalst toe.

Later werd het zelhof heropgebouwd, maar het zou aan belang verliezen toen er halfweg de 11<sup>e</sup> eeuw in opdracht van de Graaf van Vlaanderen een 'castrum', een versterkte burcht zeg maar, opgericht werd op de rechteroever, om de eerste stedelijke kern op linkeroever te beschermen tegen snodaards, rabauwen, schobbejakken, aterlingen, beurzensnijders en andere vermaledijden en onverlaten. Dat werd vroonhof genoemd, zoals overal elders in de Nederlanden trouwens. 'Vroon' of 'vroen' gaat terug op het Oergermaans 'fraujaz', wat 'heer' betekende.

Het bestaan van zo'n burcht, waar mensen konden gaan schuilen als er weer zo'n bende vlerken met snode bedoelingen kwam aangesjeesd, leidde dan weer tot een aangroei van de bevolking. Landbouw en handel groeiden, voornamelijk op de linkeroever (wat eigenlijk tot op de huidige dag nog altijd het geval is. Op de rechteroever wonen er niet meer dan een kleine 7.000 mensen).

Vlak bij de hoofduitgang van de burcht ontwikkelde zich de eerste markt: de Vismarkt. Die lag in de buurt van wat nu nog de Oude Vismarkt is.

Inmiddels was er ook een haventje.

De aanleg van de handelsweg tussen Brugge en Keulen zorgde in de 11<sup>e</sup> eeuw voor een nog hogere bevolkingsgroei en dus uitbreiding van de woonkern. De Pontstraat was een deel van die handelsweg.

In 1048 komt de regio tussen Schelde en Dender bij het graafschap Vlaanderen en ligt de stad op de grens tussen het Duitse Keizerrijk en het Franse Koninkrijk. Dat wordt later het Land

van Aalst (zie ook elders) en de stad groeit uit tot het politieke centrum van dat stuk Rijks-Vlaanderen. Die ligging heeft overigens zijn invloed op het stadsdialect en bij uitbreiding op de streekdialecten (zie elders). De adelaar in het Aalsterse stadsschild refereert aan de periode dat Aalst deel uitmaakte van het Heilig Roomse Rijk.

Eind 11<sup>e</sup> – begin 12<sup>e</sup> eeuw werden er ‘vesten’ gebouwd door de heren van Aalst, vestingen/versterkingen/wallen/walletjes (vette knipoog) die de oude kern ommuurden, maar niet de gehele nederzetting. Vanwege moeilijker verdedigbaar maar wellicht ook omdat de kernen buiten die wallen nog eerder agrarisch waren.

Inmiddels bevond de Grote Markt zich waar ze zich nu nog altijd bevindt en het stratenplan van het hedendaagse Aalst gaat nog steeds terug tot die tijd. In mijn etymologisch gedeelte ga ik hier nader op in.

In 1160 schonk Diederik van de Elzas Aalst de officiële titel van ‘stad’ en in 1174 kreeg ze haar keure.

Zoals hierboven al gezegd, bleven de Vlaamse steden groeien tot in de 14<sup>e</sup> eeuw, om dan te stagneren tot de 19<sup>e</sup> eeuw met zijn industriële revolutie. Dat gold ook voor Aalst.

Dat de stad inmiddels aan belang won, kan vooral afgeleid worden uit de bouw van het Schepenhuis in 1225. Het wordt beschouwd als het oudste uit de Nederlanden, hoewel het verschillende keren beschadigd of zelfs verwoest werd, onder andere door de Gentenaars in 1380 (zie ook iets verderop). Vrieë wijs. Ni neut, ni pleue, dan krijg je dat. Het huidige gebouw dateert overigens uit de 15<sup>e</sup> eeuw.

In 1241 wordt er nog een vervolg gebreed aan deze groei, door de bouw van een gasthuis (ziekenhuis, zeg maar) op de site van het zelhof en een vlees- en graanhalle (dit alles afgestaan door de Graven van Vlaanderen) waar het huidige Sint-Martensplein zich bevindt (voor de atheïsten onder u: achter de Sint-Martinuskerk, dat oude gebouw met dat kleine torentje). In 1261 kwam er een begijnhof bij in de Pontstraat en in 1285 werd de Dender bevaarbaar gemaakt tussen Aalst en Geraardsbergen (dat tot het Land van Aalst behoorde, net als Zottegem).

Ik liep daarnet, in het vuur van mijn betoog, even vooruit met de Gentenaars die de stad plunderden. In het kort zat dat zo: bij de strubbelingen tijdens de honderdjarige oorlog had Aalst een tijdje de verkeerde kant gekozen, die van graaf Lodewijk van Male. Die had het bevel gegeven om een kanaal te graven van Brugge tot aan de Leie, wat niet naar de zin was

van de Gentenaars, die in 1382 zijn troepen versloegen, nadat ze dus eerst links en rechts wat geoefend hadden, zoals in Aalst.

In de 14<sup>e</sup> eeuw ziet de stad er tamelijk indrukwekkend uit met zes poorten en vijftientig torens in de ringmuur, en in de 15<sup>e</sup> eeuw wordt er begonnen met de bouw van de Sint-Martinuskerk.

Hoe indrukwekkend de ‘vesten’ er ook uitzagen, in 1576 deden de Spaanse troepen en in 1645 de Hollandse troepen het eerdere exploit van de Gentenaars nog eens over door over te gaan tot de sloop van de wallen. Achteraf telkens gouden tijden voor de bouwsector. Tot – zoals elders in dit boek nog eens in wrange bewoordingen vermeld – de Franse maarschalk Turenne ze definitief grotendeels met de grond gelijk maakte.

Als u daarnet besloten hebt om, ondanks mijn waarschuwing over het hoge slaapverwekkende gehalte, dit hoofdstuk toch door te worstelen, dan kunt u nu even rustig achteroverleunen, handen in de nek, voeten op tafel, want tot de 18<sup>e</sup> eeuw gebeurde er dus weinig, net als in alle andere vergelijkbare Vlaamse steden. Ik sla dan ook – zeer tot uw genoegen – de Bourgondische en de Habsburgse tijd over. Samenvattend: links en rechts werden er wat hersenen ingeslagen (die van de Luikenaars door Jan zonder Vrees bijvoorbeeld, en later nog eens door Karel de Stoute) maar het mocht niet echt een naam hebben. Niets om een email naar huis over te schrijven.

Met uitzondering van een paar figuren die Aalst (tot op de huidige dag) op de kaart zetten tijdens de Habsburgse periode: Dirk Martens en Pieter Coecke (of Pieter van Aelst, of Pieter Coecke van Aelst). De vijftiende eeuw stond voor renaissance, humanisme en hervorming.

Dirk Martens wordt beschouwd als diegene die de boekdrukkunst in de Zuidelijke Nederlanden introduceerde. Hij was een tijdgenoot (en volgens sommige bronnen vriend) van de Engelse humanist Thomas More en Erasmus, die een tijd in Anderlecht woonde, toen overigens nog een deel van het Pajottenland. Hij drukte zijn eerste boek in 1473 en streefde naar betaalbare, deugdelijke, wetenschappelijk verantwoorde uitgaven en had uitstekende relaties met de Leuvense universiteit.

Bij de doorbraak van de renaissance speelt dan weer een andere Aalstenaar een grote rol: Pieter Coecke (1502 - 1550) was wat je tegenwoordig een allround kunstenaar zou noemen, een soort Jan Fabre (hoewel er over zijn privéleven weinig bekend is, de beweging hashtag Mie Toe bestond in die tijd nog niet): schilder, beeldhouwer, architect/bouwmeester,